

# GROENLINKS

Aan: Het college van B&W van de gemeente Groningen  
Betreft: Vragen ex art. 41 RvO: Fraudewet schiet doel voorbij  
Datum: Groningen, 9 december 2014

Geacht college,

Afgelopen week stelde Nationale Ombudsman Frank van Dooren dat de Fraudewet haar doel voorbij schiet. Mensen die buiten hun schuld, door onwetendheid of onhandigheid een foutje maken met het doorgeven van veranderingen in hun situatie, worden bestraft met – soms torenhoge – boetes. Tegelijkertijd is de pakkans voor echte fraudeurs er niet op toegenomen en belandt deze doelgroep in het strafrecht, waar de boetes ook nog 's veel lager zijn.

## Onderzoek

De ombudsman deed een half jaar lang onderzoek naar de nieuwe Fraudewet, die gemeenten, de Sociale Verzekeringsbank (verantwoordelijk voor de AOW en kinderbijslag) en uitkeringsinstantie UWV meer mogelijkheden hebben gegeven om fraude met uitkeringen aan te pakken. Het merendeel van de personen die op grond van de wet zwaar worden beboet, pleegt echter niet doelbewust fraude. Iemand met een uitkering die niet of niet tijdig voldoet aan de inlichtingenplicht, moet het bedrag dat hij teveel heeft ontvangen terugbetalen en krijgt daarnaast nog een boete van 100% van dat bedrag. De vraag of mensen opzettelijk niet aan hun verplichting voldoen of dat er andere redenen zijn waarom zij dit niet kunnen, speelt in de praktijk nauwelijks een rol. Zij worden beboet alsof zij fraudeerden. De ombudsman kreeg klachten van burgers die van goede wil zijn, maar zich behandeld voelen als criminelen. De hoge boetes staan volgens de ombudsman niet in verhouding tot de ernst van de overtredingen. En volgens hem is de pakkans voor echte fraudeurs er niet door toegenomen.

## Fraude

De gangbare definitie van fraude is 'het opzettelijk opgeven van een onjuiste voorstelling van zaken, om hieruit wederrechtelijk voordeel te verkrijgen'. In de Fraudewet is dat 'opzettelijke' en de intentie om voordeel te hebben, verdwenen, stelt de ombudsman vast. Juist die twee zaken zijn wat er volgens Van Dooren bij heel veel 'fraudegevallen' aan ontbreekt.

Mensen die een vergissing maken, die iets verkeerd begrepen hebben, die niet kunnen aantonen dat de uitvoeringsinstantie een fout heeft gemaakt, die nog niet over de juiste informatie beschikken om de juiste inlichtingen te verschaffen, die een paar dagen te laat zijn met het doorgeven van inlichtingen: zij allen worden in beginsel gestraft alsof zij moedwillig frauderen. Wie bijvoorbeeld niet meteen doorgeeft een deeltijdbaantje te hebben gevonden, waardoor de uitkering omlaag moet, handelt verwijtbaar. En wie denkt dat formulier X voldoende is om te melden dat de partner die AOW kreeg, is overleden, kan een boete tegemoet zien als ook formulier Y had moeten worden meegestuurd.

De Nationale Ombudsman stelt voor dat uitkeringsinstanties het voordeel van de twijfel geven aan uitkeringsgerechtigden. Als een kennelijke vergissing aannemelijker is dan misbruik, moeten instanties geen extreem hoge boetes geven, maar een waarschuwing of een boete van maximaal 10 procent van het 'benadelingsbedrag'.

De boodschap van de ombudsman is GroenLinks uit het hart gegrepen. De huidige situatie leidt ook in Groningen tot nieuwe schuldproblemen, onzekerheid en wantrouwen richting de overheid en de politiek. Het gaat om mensen die zich hebben vergist, mensen die niet kunnen bewijzen dat een uitvoeringsorganisatie een fout heeft gemaakt, mensen die iets verkeerd hebben begrepen en mensen die een paar dagen te laat waren door soms heel menselijke omstandigheden. Zij allen worden zwaar beboet. Volgens GroenLinks zou de persoonlijke aanpak (lees: maatwerk) die het college voorstaat moeten leiden tot vroegtijdige signalering en het voorkomen van boetes voor mensen die niet te kwader trouw zijn.

De fractie van GroenLinks heeft daarover de volgende vragen:

1. Heeft het college kennis genomen van het onderzoek van de ombudsman? Wat is de reflectie daarop van het college? Wat zijn volgens het college de maatschappelijke effecten van de wet? In hoeverre biedt de wet het college wel of niet de ruimte om meer maatwerk te bieden? Op welke manier? En ziet het college, met het onderzoek in de hand, mogelijkheden om ook in Groningen actie te ondernemen?
2. De ombudsman benoemt dat burgers met een onmogelijke bewijslast te maken kunnen krijgen, zoals verzoeken die haaks op elkaar staan. Constaceert het college deze patstelling ook in onze gemeente? Bijvoorbeeld op basis van de bezwaarschriften die u voorbij ziet komen? Welke mogelijkheden ziet het college om hier op lokaal niveau verbeteringen in aan te brengen? En in hoeverre is het college bezig met de vernieuwing en verbetering van de eigen informatievoorziening aan burgers?
3. In hoeverre wordt bij de sociale dienst in Groningen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om af te zien van een boete, hoe verhoudt zich dat met andere gemeenten en wat vindt het college daarvan? Ziet het college kansen om meer gebruik te maken van de mogelijkheid af te zien van een boete? Op welke manier kunnen uitvoeringsinstanties hierop worden geïnstrueerd, bijvoorbeeld door te kiezen voor een meer persoonlijke aanpak, zoals het plegen van een telefoontje?
4. In een reactie op het onderzoek noemde Divosa, de vereniging van managers van sociale diensten, dat moet worden onderzocht waarom burgers in de fout gaan. Heeft het college op basis van de ervaringen van de afgelopen periode onderzocht waar burgers tegenaan lopen en welke hiaten er aan gemeentelijke zijde liggen? Welke aanpassingen kan het college aanbrengen in de complexiteit van regels en regelingen waar mensen mee te maken hebben?
5. De fractie van GroenLinks heeft behoefte aan een kwantitatief en kwalitatief overzicht van de gevolgen en effecten van de Fraudewet in Groningen, met daarbij betrokken de resultaten van het onderzoek van de ombudsman en de kansen en mogelijkheden die het college voor ogen heeft om de situatie te verbeteren. Kan het college hiervoor zorgen en zo ja, wanneer?

Namens de fractie van GroenLinks,

Glimina Chakor en Kris van der Veen